

Ivana Zajc

Andreja Gregorič: Darilo.

Ljubljana: Založba Zala, 2017.

Darilo je avtorska slikanica Andreje Gregorič, ki je diplomirala na ljubljanski Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje ter se usmerila v ilustracijo, po kateri je znana v Sloveniji in tujini. Njen likovni izraz zaznamujeta barvitost in gibanje, ki sta ključna tudi v ilustracijah v mešani tehniki za knjigo *Darilo*. Vizualno bogata likovna govorica je osredotočena na to, da gledalcu pove temeljno zgodbo.

Pripoved o deklici Mimi se začne s temnimi in konča s svetlimi toni – vmes je potovanje, ki ga zaznamujejo srečanja z ljudmi in drobna darila. Gre za slikanico brez besedila, kakršne so se v zadnjih letih uveljavile tudi pri nas. Te od “bralca” zahtevajo dejavno udeležbo in sklepanje o pomenu, ki je v knjigi posredovan izključno z likovnim jezikom. *Darilo* od otroka zahteva, da sam najde izraze, ki ubesedijo dogajanje, in samostojno oblikuje zgodbo. Pri tem si lahko pomaga z vprašanji, kot so: Kaj počnejo liki in kakšni so? Kako se počutijo? Kakšno je vzdušje? Kakšni so zvoki v okolici?

V slikanici opazujemo, kako se deklica zbudi slabe volje in opazi, da doma ni nikogar. Nato naredi nekaj drznega: zapusti varno stanovanje in zastopica po mestnih tlakih. To dejanje je pogumno, gre za nepričakovan korak. Mimi se poda v mestni vrvež, vsem se nekam mudi. Motiv mesta je tudi sicer zelo značilen za opus ilustratorke Andreje Gregorič, ki polnost

dogajanja na ulicah odlično ujame. Upodobljeno pohajkovanje oziroma "cestovanje" tudi sicer spada med zelo pogoste teme slikanic brez besed, ki rade upodabljajo like, ki raziskujejo neznane prostore. Zaporedje delov poti se namreč učinkovito ujame z obračanjem knjižnih strani, poleg tega je tema potovanja jasna kronološka opora "bralcu", ki samostojno oblikuje pripoved ob opazovanju ilustracij. Odkrivanje neznanih krajev daje zgodbi izrazit ritem dogajanja in je pri slikanici brez besedila gotovo varna izbira. Sorodno zgradbo poti ima npr. tudi prva avtorska slikanica brez besed Maje Kastelic *Deček in hiša*, pa tudi vrsta tujih slikanic (denimo *Anno's journey* Mitsumasa Anne, *Beaver Is Lost* Elishe Cooper, *Flashlight* Lize Boyd, *Journey* Aarona Beckerja).

Kot v enem svojih člankov opozorita dr. Janja Batič in dr. Dragica Haramija, slikanica brez besedila nikoli ni popolnoma brez teksta. Tudi v primeru *Darila* se izkaže, da je ključnega pomena za tolmačenje ilustracij naslov. Pozornost namreč usmeri na predmete, ki spremljajo Mimino malo odisejajo. Na njeni poti se vselej najde kdo, ki ji podari kaj zanimivega. Gre za male pozornosti, ki pa se v zgodbi ponavljajo. Ta obdarovanja spremljajo dekličin sprehod nekako mimogrede, darila dobi od neznancev, zanje ne prosi. Gonilo dogajanja je dekličina radovednost.

Plodna se zdi primerjava odnosa do materialnih stvari v zgodbi s praksami, ki jih je pri svojem raziskovanju sodobne otroške literature zaznala dr. Rachel Franz. Ugotovila je, da slikanice pogosto vzgajajo male potrošnike, na primer kadar so odnosi med liki neposredno povezani s predmeti. Taka dela tematizirajo otrokove želje po dobrinah, kot so igrače in nezdrava hrana; hipna navezanost na predmete in njihovo posedovanje sta v teh primerih pogoja za srečo. Sreča književnih oseb je v tovrstnih otroških zgodbah pogojena s pridobivanjem predmetov, v resnici pa se književni liki na stvari sploh ne navežejo zares, saj so njihove želje nepotešljive – to je formula za vzgojo neodgovornih potrošnikov.

Tudi potovanje deklice Mimi zaznamujejo predmeti, vendar z bistveno razliko: v Mimi ni izražena želja po materialnem, ampak prej želja po spremembi, dogajanju, življenjskem vrvežu. Gre za "malo zgodbo" brez kolosalnih pretresov: deklico v dobro voljo spravi njena lastna aktivnost, njen samostojni vstop v svet in način, kako ta svet z njo ravna, ko zanjo skrbi in ji daje, kar potrebuje. Mimi ni odvisna od nikogar, v mesto gre sama, ne zaradi želje po stvareh, ampak zaradi radovednosti in radoživosti. Ne gre za potrošniško socializacijo, ampak za socializacijo k darovanju in deljenju stvari. Za Mimi je poskrbljeno, ne da bi zaradi svojih želja pritiskala na kogar koli, stvari in ljudi spontano privlači zato, ker je odprta za novosti

ter je ni strah. Temeljno sporočilo knjige je tako bržkone to, da se življenje dogaja, ko izstopimo iz brezbržnosti in naveličanosti ter premagamo mrke misli. Stvari, ki jih Mimi dobi na poti, so neposredno povezane z ljudmi, ki jih sreča: prodajalka pekovskih izdelkov ji podari pecivo, ulični glasbeniki s prijetnimi toni pobožajo njena ušesa, cvetličarka ji pomoli rožo. Od cirkuške čarodejke prejme rjavega zajčka, na katerega pa nibila pretirano navezana, saj zajčka že ima. Mimi tako ponovi vzorec obdarovanja in igračo podari fantku, ki mu s tem posuši solze, med njima vznikne prijateljstvo. Predmeti torej niso pomenljivi, najmočnejši vtis deklici pusti sama izkušnja prejemanja in dajanja – ne samo stvari, ampak tudi skupnih izkušenj.

Slikanica to zgodbo oblikuje z igrivimi ilustracijami, polnimi detajlov, ki omogočajo večkratno prelistavanje. Zanimivi so časovni preskoki, pri katerih lahko opazujemo spremembe in na podlagi tudi skoraj neznatnih podrobnosti sklepamo o razvoju dogodkov. Ob vsakem ponovnem “branju” je mogoče v prikazanem mestu odkriti nove in nove reči. Stranski liki so dejavni, v gibanju ter niso tipizirani. Tudi njihove zgodbe je mogoče “brati”, mestoma se nekoliko razvijejo, vendar te spremembe niso povezane z osrednjo pripovedjo. Detajlov je mnogo, a ti ne poglobijo temeljne zgodbene črte, ki tako ostane razmeroma preprosta. Osnovna pripoved je zato kljub preiščeni idejni dimenziji, ki sem jo predstavila, nerazvejana in ne nudi več nivojev branja.

Ključni prelom v knjigi je sprememba dekličinega razpoloženja. Dogodki v zgodbi so drobni, intimni, osrednji premik pri protagonistki je razmeroma subtilen, zato pripoved ne omogoča globlje čustvene vpletenosti otroškega sprejemnika. Motiv novega prijateljstva, ki je osrednja motivacija srečnega konca, ni poglobljeno predstavljen; s čustvi osrednje osebe se je težko poistovetiti, saj so premalo intenzivna. Vodili protagonistke sta radovednost in odprtost, vendar na njeni poti pravzaprav ni ovir, ki bi jih utegnili premagati in s tem utrditi svoj značaj. Najmlajšim “bralcem” so še vedno bliže konkretnejši, oprijemljivejši zgodbeni premiki, in če pričakujemo te, utegne zgodba s svojo subtilno govorico izgubiti del gledalcev.